

خاتم انبیاء از خاتم اوصیاء سخن می گوید

سید جواد حسینی

اشاره:

الهی آگاه می شود.^۱ در کلام ختمی مرتبت آمده که هرگاه وقت قیام فرا رسد، پرچم حضرت خود به خود برافراشته می شود؛ چنان که می خوانیم:

«لَهُ عِلْمٌ إِذَا كَانَ وَقْتُ خُرُوجِهِ انْتَشَرَ ذَلِكَ الْعِلْمُ مِنْ نَفْسِهِ وَأَنْطَقَهُ اللَّهُ تَسْبَارِكُ وَتَعَالَى فَسَادَاهُ الْعِلْمُ: أَخْرَجْ يَا وَلِيُّ اللَّهِ قَاتِلِ أَعْدَاءِ اللَّهِ... فَلَا يَجِلُّ لَكَ أَنْ تَقْعَدَ عَنْ أَعْدَاءِ اللَّهِ»^۲ برای او (حضرت مهدی علیه السلام) پرچمی است که وقتی هنگام خروجش فرارسد، خود

در بخش نخست این مقاله که در شماره ۵۸ مجله چاپ شد، عناوینی چون: همه جا به یاد مهدی علیه السلام، مشخصات فردی مهدی علیه السلام، غیبت طولانی و ظهور حتمی، پاداش انتظار، و اوصاف منتظران راستین، مورد بحث قرار گرفت. در این بخش، ادامه مباحث را پی می گیریم.

وقت ظهور و قیام

زمان دقیق ظهور و قیام حضرت مهدی علیه السلام را جز خداوند متعال کسی نمی داند، و خود حضرت هم وقتی زمان قیامش فرارسد، از طریق الهام

۱. کافی، ج ۱، ص ۳۴۳، کتاب الغیبه، ص ۱۶۴؛ رجال کشی (دانشگاه مشهد)، ص ۱۹۲.
۲. کمال الدین، ج ۱، ص ۱۵۵؛ الخرائج والجرایح، قطب راوندی، ج ۲، ص ۵۵۰.

در بخشی از یک مقاله بگنجد. ما فقط به برخی از علائم ظهور اشاره می‌کنیم که در کلام خاتم الانبیاء صلی الله علیه و آله بر آنها دست یافته‌ایم. البته این موارد، در واقع، نشانه‌های آخر الزمان است که منتهی به دوران ظهور حضرت مهدی علیه السلام می‌شود.

۱. «عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَدِيثٍ أَنَّ اللَّهَ أَوْحَى إِلَيْهِ لَيْلَةَ أَنْسَرِي بِهِ أَنْ يُوصِي إِلَى عَلِيٍّ وَأَخْبَرَهُ بِالْأَيْمَةِ مِنْ وُلْدِهِ إِلَى أَنْ قَالَ وَآخِرُ رَجُلٍ مِنْهُمْ يُصَلِّي عَيْسَى ابْنِ مَرْيَمَ خَلْفَهُ يَمْلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا كَمَا مَلَأَتْ جَوْرًا وَظُلْمًا... فَقُلْتُ إِلَهِي وَسَيِّدِي مَتَى يَكُونُ ذَلِكَ؟ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيَّ يَكُونُ ذَلِكَ إِذَا رَفِعَ الْعِلْمُ وَظَهَرَ الْجَهْلُ وَكَثُرَ الْفِرَاءَةُ وَقَلَّ الْعَمَلُ وَكَثُرَ الْقَتْلُ وَقَلَّ النُّقْهَاءُ وَالنَّهَادُونَ وَكَثُرَ فَقْهَاءُ الضَّلَالَةِ وَالْخُونَةُ... وَكَثُرَ الْجَوْرُ وَالْفَسَادُ وَظَهَرَ الْمُنْكَرُ وَأَمَرَ أُمَّتُكَ بِهِ وَنَهَى عَنِ السَّمْعَرُوفِ؛^۱ ابن عباس می‌گوید از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در حدیثی نقل شده است که خداوند به او در شب معراج وحی کرد که به حضرت علی علیه السلام سفارش کند و نسبت

به خود باز می‌شود و خداوند بزرگ آن را به سخن می‌آورد. پس آن حضرت را مورد خطاب قرار می‌دهد و می‌گوید: خارج شو ای ولی خدا! پس دشمنان خداوند را نابود ساز که دیگر برای تو نشستن در مقابل دشمنان خدا جایز نیست.»

و یا هنگام فرار رسیدن قیام آن حضرت شمشیرش به امر الهی از غلاف خارج می‌شود؛ چنان که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «لَهُ سَيْفٌ مَعْمَدٌ فَإِذَا حَانَ وَقْتُ خُرُوجِهِ اقْتَلَعَ ذَلِكَ السَّيْفُ مِنْ غِمْدِهِ وَأَنْطَقَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فَنَادَاهُ السَّيْفُ اخْرُجْ يَا وَلِيَّ اللَّهِ فَلَا يَجِلُّ لَكَ أَنْ تَقْعَدَ عَنْ أَغْدَاءِ اللَّهِ فَيَخْرُجُ؛^۱ برای او شمشیری است در غلاف. پس هنگامی که وقت قیامش فرارسد، آن شمشیر از غلافش خارج می‌شود و خداوند آن شمشیر را به سخن درمی‌آورد و شمشیر به آن حضرت ندا می‌دهد: ای ولی خدا! قیام کن چرا که برای تو جایز نیست در مقابل دشمنان خدا بنشینی. پس او قیام می‌کند.»

علائم ظهور

علائم ظهور بیش از آن است که

۱. کمال الدین، ج ۱، ص ۱۵۵، و.ر.ک: کفایة

الانثر، ص ۲۶۶.

۲. اثبات الهداة، شیخ حر عاملی، ج ۷، ص ۳۹۰.

تصویر کلی و روشن و امیدوار کننده‌ای از دوران پس از ظهور است؛ همان چیزی که مایه دلخوشی تمام مستضعفان عالم به حساب می‌آید.

در این خصوص، به نمونه‌هایی اشاره می‌شود:

۱. تسخیر جهان و تشکیل حکومت

واحد: پیامبر اکرم ﷺ فرمود: «... وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ بِشِيرٍ أَلْوَلَمَ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا يَوْمٌ وَاحِدٌ لَطَوَّلَ اللَّهُ ذَلِكَ النَّوْمَ حَتَّى يَخْرُجَ فِيهِ وَلَدِي الْمَهْدِيُّ... وَتُشْرِقُ الْأَرْضُ بِسُورِ رَبِّهَا وَيَبْلُغُ سُلْطَانُهُ الْمَشْرِقَ وَالْمَغْرِبَ؛^۱ سوگند به آنکه مرا به حق، بشارت دهنده برانگیخت! اگر از عمر دنیا جز یک روز نمانده باشد، خداوند آن روز را طولانی می‌کند تا که فرزندم مهدی در آن قیام کند، و زمین به نور پروردگارش روشن شود و حکومت او شرق و غرب را فراگیرد.»

و در روایت دیگری آن حضرت فرمود: «الْأَيُّمَةُ مِنْ بَعْدِي إِثْنَا عَشَرَ أَوْلَهُمْ أَنْتَ يَا عَلِيُّ وَآخِرُهُمُ الْفَائِزُ الَّذِي يَفْتَحُ اللَّهُ تَعَالَى

به امامان از فرزندانش آگاهی داد تا آنجا که فرمود: آخرین مرد از آنها، کسی است که عیسی بن مریم عليه السلام پشت سرش نماز می‌خواند. زمین را پر از عدل و داد می‌کند؛ چنان که ستم فراگیر شده است... عرض کردم: خدای من و آقای من! آن (قیام مهدی) کی خواهد بود؟ خداوند به من وحی کرد، هرگاه علم از میان برداشته شود و جهل و نادانی ظاهر شود؛ خواندن [قرآن] زیاد، ولی عمل [به قرآن] کم شود، و قتل و کشتار فراوان، و فقها و هدایتگران کم شوند و عالمان گمراهی و خیانتکاری به وفور یافت شوند... جور و فساد زیاد شود، و منکر آشکار گردد، و امت تو به منکر امر! و از معروف نهی نماید.»

پیامبر اکرم ﷺ فرمود: «يَكُونُ عِنْدَ انْقِطَاعِ مِنَ الزَّمَانِ وَظُهُورِ مِنَ الْفِتَنِ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْمَهْدِيُّ عَطَائُهُ هَنِيئًا؛^۱ هنگام پایان زمان و آشکار شدن فتنه‌ها، مردی هست، که به او مهدی گفته می‌شود و بخشش او فراوان است.»

اقدامات پس از ظهور

از جمله مسائلی که درباره خاتم الاوصیاء، مهدی موعود عليه السلام در کلام خاتم الانبیاء عليه السلام بدان پرداخته شده،

۱. کشف الغمّة فی معرفة الانمة، الاربلی،

دار الاضواء، ج ۳، ص ۲۶۰، ح ۲۴.

۲. فرائد السمطين جوبنی، ج ۲، ص ۳۱۲.

می‌کند.»

۳. عدالت گسترده: با اقامه کتاب الهی، قرآن کریم، در جامعه و زنده شدن شریعت نبوی، تمام زمین را عدل و داد فراخواهد گرفت و مردم برای اولین بار شاهد عدالت گسترده و فراگیر در تمام کره‌خاکی خواهند بود. در این زمینه، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله سخنان فراوانی دارد که به حد تواتر می‌رسد، و در منابع فریقین جمع‌آوری شده است که به نمونه‌هایی اشاره می‌شود:

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «إِنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ إِمَامٌ أُمَّتِي... وَمِنْ وُلْدِهِ الْقَائِمُ الْمُنْتَظَرُ الَّذِي يَمْلَأُ اللَّهُ بِهِ الْأَرْضَ عَدْلًا وَقِسْطًا كَمَا مُلِئَتْ جَوْرًا وَظُلْمًا»^۴ به راستی که علی بن ابی طالب امام امت من است... و قائم منتظر از نسل اوست؛ آن کس که زمین را از عدالت و داد پر می‌کند، آن گونه که از ستم و بیداد پر شده است.»

۱. الامالی، ابو جعفر صدوق، مؤسسة الاعلمی للمطبوعات، ص ۷۹، ح ۹؛ روضة الواعظین، فتال نیشابوری، ص ۱۰۲.
۲. عیون اخبار الرضا، شیخ صدوق، (کتابفروشی طوس) ج ۱، ص ۲۶۲، ح ۲۲؛ کافی، ج ۱، ص ۴۳۲، ح ۹۱.
۳. بحار الانوار، محمد باقر مجلسی، دار الکتب الاسلامیه، ج ۵۱، ص ۷۳، ح ۱۹.
۴. کشف الغمّه، ج ۳، ص ۳۲۸.

ذِكْرُهُ عَلَى يَدَيْهِ مَشَارِقُ الْأَرْضِ وَمَغَارِبُهَا؛^۱ پیشوایان پس از من دوازده نفرند. اولین آنها تو هستی یا علی! و آخرین آنها قائم است؛ همو که خداوند متعال به دست او مشرقها و مغربهای زمین (تمام کره زمین) را فتح خواهد کرد.»

و از همان حضرت نقل شده است که در شب معراج خداوند در بخشی از سخنان خود فرمود: «وَأَلْطَهْرَنُ الْأَرْضَ بِأَخْرِمِ مِنْ أَغْدَائِي وَلَا مَكْنَنَهُ مَشَارِقُ الْأَرْضِ وَمَغَارِبُهَا»^۲ و به راستی زمین را به وسیله آخرین آنها (امامان معصوم علیهم السلام) از دشمنانم پاک خواهم ساخت و تمام شرق و غرب زمین را در فرمانروایی او قرار خواهم داد.»

۲. اقامه شریعت نبوی: اداره جهان گسترده نیاز به قانون جامعی دارد که در سنت نبوی و کتاب الهی گرد آمده است؛ لذا پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «الْقَائِمُ مِنْ وُلْدِي... وَسُنَّتُهُ سُنَّتِي يُقِيمُ النَّاسَ عَلَى مِلَّتِي وَشَرِيعَتِي وَيَدْعُوهُمْ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ»^۳ قائم از فرزندان من است... شیوه و سنت او سنت من است؛ مردم را بر اساس دین و شریعت من بر پای می‌دارد، و آنها را به کتاب خداوند عزیز و جلیل دعوت

دامن او می ریزد.»

شبهه همین روایت را ابو سعید خدری نیز از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل کرده است.^۴

۵. بازپس گیری حقوق: از دیگر اقدامات دوران ظهور آن حضرت، بازگرداندن حق به صاحبان حق است؛ چنان که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «يُبْلَغُ مِنْ رَدِّ الْمَهْدِيِّ الْمَظْلَمِ حَتَّىٰ لَوْ كَانَ تَحْتَ ضَرْبِ إِنْسَانٍ شَيْءٌ أَنْتَزَعَهُ حَتَّىٰ يَرُدَّهُ»؛^۵ کار امام

دادگری امام به گونه‌ای گسترده و فراگیر است که رسول خدا صلی الله علیه و آله در سخنی فرمود: «يَمْلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا كَمَا مَلِئَتْ جَوْرًا يَرْضَىٰ بِخِلَافَتِهِ أَهْلُ الْأَرْضِ وَأَهْلُ السَّمَاءِ وَالطَّيْرِ فِي الْجَوْ»^۱ [مهدی موعود] زمین را پر از عدل کند، چنان که پر از ستم گشته است؛ [به گونه‌ای که] ساکنان زمین و آسمان و پرندگان هوا از حکومتش خشنود گردند.»^۲

چهره گل باغ و صحرا را گلستان می‌کند

دیدن مهدی هزاران درد درمان می‌کند

مدعی گوید که با یک گل نمی‌گردد بهار

من گلی دارم که عالم را گلستان می‌کند

۴. بخشش گسترده: از دیگر

اقدامات حضرت مهدی علیه السلام که مورد توجه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله قرار گرفته، بخشش و اعطاء گسترده و وسیع آن حضرت است؛ چنان که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «إِنَّ فِي أُمَّتِي الْمَهْدِيَّ... فَيَجِيءُ إِلَيْهِ رَجُلٌ قَيْقُولٌ يَا مَهْدِيُّ أَعْطِنِي أَعْطِنِي! قَالَ فَيَخِشِي لَهْ فِي تَوْبِهِ مَا اسْتَطَاعَ أَنْ يَحْمِلَهُ»^۳ مهدی در امت من است... مردی نزد او می‌آید و می‌گوید: ای مهدی! به من عطایی بفرما! مرا چیزی ببخش! پس آن حضرت به اندازه‌ای که او بتواند بردارد و حمل کند، به

۱. بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۹۵.

۲. مضمون روایات فوق «يَمْلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا وَقِسْطًا...» را گروهی از اهل سنت، مانند: شیخ عبدالحق در «المعات»، و صبان در «اسعاف الراغبین»، و شبلنجی در «نور الابصار»، و ابن حجر در «صواعق»، و سید احمد بن السید زینی دحلان مفتی الشافعی، در «الفتوحات الاسلامیه»، و گنجی شافعی از طریق پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله متواتر و اجماعی می‌دانند، و گروهی دیگر روایات فوق و امثال آن را صحیح السند و موثق می‌دانند، مانند: ابن حجر شافعی، ابوالسرور احمد بن ضیاء الحنفی، و محمد بن محمد المالکی و یحیی بن محمد الحنبلی و مسعود بن عمر التفتازانی و شیخ محمد الجزری الدمشقی الشافعی و عبدالرحمن ابن خلدون در مقدمه‌اش و...

۳. سنن ترمذی، دار الفکر، بیروت، ۱۴۰۸ هـ ق.

۴. ص ۴۳۹، ح ۲۲۳۲.

۵. منتخب الاثر، ص ۳۱۱.

۶. موسوعة احادیث الامام المهدي، کورانی،

مؤسسة المعارف، قم، ۱۴۱۱ ق، ج ۱، ص ۲۲۱.

اختیار قرار گرفتن گنجهای زمین از طرف دیگر، برکت وجود و ظهور آن حضرت و یاران پاکش از طرف سوم، باعث وفور نعمتها و بارندگی در کره زمین می‌شود. به چند نمونه از روایات در زمینه فوق اشاره می‌کنیم:

یک. استخراج گنجها: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «يُخْرَجُ لَهُ الْأَرْضُ أَفْلَادًا كَبِدِهَا وَيَخْتَوِ الْمَالُ حَشْوًا وَلَا يَعْتَدُهُ عَدَا؛^۲ زمین جگرگوشه‌ها و [گنجهای] خود را برای آن حضرت ظاهر می‌سازد و ثروت چنان فزونی می‌یابد که قابل شمارش نیست.»

در روایت دیگر، در وصف مهدی علیه السلام فرمود: «إِنَّهُ يَسْتَخْرِجُ الْكُنُوزَ وَيُقَسِّمُ الْمَالَ؛^۳ به راستی او (مهدی علیه السلام) گنجها را استخراج می‌کند و ثروتها را تقسیم می‌نماید.»

دو. بارندگی فراوان و محصولات زیاد: حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله فرمود: «تَنْعَمُ أُمَّتِي فِي زَمَنِ الْمَهْدِيِّ نِعْمَةً لَمْ يَنْعَمُوا

کار امام مهدی در باز
پس گرفتن حقوق بدان جا
رسد که حتی اگر در بُنِ
دندان انسانی چیزی باشد،
آن را برمی‌گیرد تا به
[صاحبش] برگرداند.

مهدی در باز پس گرفتن حقوق بدان جا
رسد که حتی اگر در بُنِ دندان انسانی چیزی
باشد، آن را برمی‌گیرد تا به [صاحبش]
برگرداند.»

۶. برخورد با کارگزاران: از دیگر اقدامات آن حضرت پس از ظهور، برخورد با کارگزاران و سخت‌گیری نسبت به آنهاست؛ چنان که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «عَلَامَةُ الْمَهْدِيِّ أَنْ يَكُونَ شَدِيداً عَلَى الْعُمَّالِ جَوَاداً بِالْمَالِ وَرَحِيماً بِالْمَسَاكِينِ؛^۱ از نشانه‌های مهدی علیه السلام، سخت‌گیری بر کارگزاران، بخشندگی مال، و مهربانی با تهیدستان است.»

حسن ختام

اجرای عدالت از یک طرف، در

۱. همان، ج ۱، ص ۲۴۶، ح ۱۵۲.

۲. بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۶۸.

۳. منتخب الاثر، لطف‌الله صافی، (قم، نشر کتاب، ص ۴۷۲).

اجرای عدالت از یک طرف،
در اختیار قرار گرفتن
گنجهای زمین از طرف
دیگر، برکت وجود و ظهور
آن حضرت و یاران پاکش از
طرف سوم، باعث وفور
نعمتها و بارندگی در کره
زمین می‌شود.

مِنْهَا قَطُّ تُرْسِلُ السَّمَاءُ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا؛^۱ امت
من در دوران حضرت مهدی عجل الله از
چنان نعمتی برخوردار می‌شوند که تا
آن روز، مانند او را ندیده‌اند؛ آسمان
برایشان بسیار می‌بارد.»

و درباره وفور محصولات
کشاورزی فرمود: «وَلَا تَدْعُ الْأَرْضُ شَيْئًا
مِنَ الثَّبَاتِ إِلَّا أَخْرَجَتْهُ؛^۲ و زمین چیزی از
گیاهان خود را فروگذار نمی‌کند، جز
آنکه آن را می‌رویانند.»

در آخر سخن را با این شعر به

پایان می‌بریم:

گاهگاهی به نگاهی دل ما را دریاب
جان به لب آمده از درد خدا را دریاب
اگر از دولت وصل تو مرا نیست نصیب
گاهگاهی به نگاهی دل ما را دریاب
به امیدی به سرکوی تو روی آوردیم
شهریارا! به درخویش گدا را دریاب
سنگها می‌خورم از دست جنون دل خویش
من دیوانه انگشت نما را دریاب
کاروان رفت و من از همسفران دورم دور
من از قافله شوق جدا را دریاب
راه باریک و بسی پرخطر و تاریک است
سببی ساز در این مهلکه ما را دریاب

تا دلم بار غم عشق به منزل فکند
شهبوارا من افتاده ز پا را دریاب
تا فغان دل غمدیده ما را شنوی
نسا زینا سحری باد صبا را دریاب
دردمسند توام و از تو دوا می‌طلبم
گو به بیمار غم خود که دوا را دریاب^۳

۱. عصر الظهور، کورانی، ترجمه عباس جلالی،

سازمان تبلیغات اسلامی، قم، ۱۳۶۹، ص ۳۲۵.

۲. موسوعة احادیث المهدي، کورانی، مؤسسه
المعارف الاسلامیة، ج ۱، ص ۲۲۱.

۳. شعر از محمد علی مجاهد.